

TORSTI HYYRYLÄINEN

Maaseutututkimuksen yhteiskunnallisesta merkityksestä

DOI: <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.119787>

Tieteen asema modernien yhteiskuntien kulttuureissa on nykyisin suhteellisen vahva. Tiedettä siis arvostetaan ja tieteelliseen tapaan jäsentää uutta tietoa luotetaan. Tämä ei kuitenkaan ole itsestään selvyys, vaan aseman ylläpitämiseksi on jatkuvasti toimittava tieteen puolesta. Jokaisella tutkimusalalla on omanlainen suhteensa tähän tieteen yleiseen arvostukseen. Lisäksi eri tutkimusalat kilpailevat keskenään niukoista taloudellisista resursseista. Yksittäisen tutkimusalan merkitystä voi tarkastella monella tasolla ja monesta näkökulmasta, alan tutkijoiden henkilökohtaisesta suhteesta lähtien. Parhaimmillaan tutkimusta tekevät tutkijat, joilla on työhönsä vapaus ja tekemisen palo.

Tarkastelen maaseutututkimuksen merkitystä seuraavassa yhteiskunnallisesta näkökulmasta.¹ Millaisin argumentein maaseutututkimusta voidaan tässä ajassa perustella yhteiskunnallisesti merkittäväksi ja lopulta myös julkisen tuen arvoiseksi? Pohdin tutkimusalamme yhteiskunnallisia tarttumapintoja avaamalla sen merkitystä seuraavassa: 1) monitieteisyyden, 2) paikkaperustaisuuden ja 3) niukkuuden näkökulmasta.

¹ Kirjoitus toimii jatkopohdintana aiempaan, maaseutututkimuksen luonnetta tarkastelleeseen pääkirjoitukseen tässä lehdessä 2/21 (Hyyryläinen 2021).

Maaseutututkimus voidaan yleisesti nähdä *monitieteisenä* tutkimusalana. Perustelu liittyy maaseutututkimuksen ongelmalähtöiseen otteeseen ja lähestymistapaan. Maaseudun kannalta kiinnostavia ongelmia lähestytään eri tieteenalojen näkökulmista ja monilla menetelmillä. Voidaan puhua myös tieteidenvälisestä tutkimusotteesta, jossa eri alojen tutkijat pyrkivät dialogiin ja yhteistyöhön maaseutututkimuksen teemoissa. Tällaiseen työotteeseen tutkijoita on kannustettu kauan, mutta yleisempää se on suhteellisen lähellä toisiaan olevien tieteenalojen kesken. Syntetisoivat tutkimusotteet ovat nähdäkseni erityisen tärkeitä ajassa, jossa ongelmat ovat laajoja ja hyvin vaikeita ratkaista (*wicked problems*). Useiden tiedonalojen vuorovaikutuksessa muotoutuu ongelmiin arvokkaita vastauksia, mutta myös ratkaisuja eteenpäin vieviä uusia kysymyksiä.

Monitieteinen ote voidaan itsessään nähdä lähestymistapana, joka edistää vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisua. Se perustuu yhteiseen oppimiseen, erilaisten näkökulmien ymmärtämiseen ja niiden arvon tiedostamiseen. Yksi oikea vastaus löytyy periaatteessa vain hyvin tiukasti rajattuihin kysymyksiin. Monitieteinen ote koului tutkimuksen tekijät yhteistyöhön, joka on lopulta lähes ainoa tapa löytää näihin ongelmiin toteutuskelpoiset ratkaisut. Tutkijoiden yllirajainen yhteistyö voi osaltaan myös edistää ratkaisuesitysten laaja-alaista hyväksyntää ja siten uudistusten toimeenpanoa.

Toisena maaseutututkimuksen perusteluna esitän tutkimusalalla yleisen *paikkaperustaisen* lähestymistavan. Tällä en kuitenkaan tarkoita, että maaseutututkimuksen tulisi aina kiinnittyä vain maaseuduiksi ymmärrettyihin paikkoihin, vaan että maaseutututkimuksen perinteessä paikkoihin sitoutuneella tutkimuksella on ollut ja on edelleen merkittävä asema. Paikkaperustainen tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeitä, koska se kirkastaa kuvaa yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksista. Yhteiskunnalliset ilmiöt realisoituvat erilaisten paikallisuuksien kautta. Tutkimuksella ilmiöihin alueellisesti ja paikallisesti vaikuttavat kontekstit saadaan näkyviin ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Esimerkkinä paikkaperustaisuuden merkityksestä voidaan esittää alueellisen erilaistuneisuuden tutkimus: missä määrin juuri paikallisten olosuhteiden erot selittävät muutosta ja sen suuntaa? Myös politiikkatoimet kiinnittyvät eri paikallisuuksiin eri tavoin tai eivät välttämättä kiinnity lainkaan. Tähän liittyy kysymys ilmiöiden paikallisesta uppoutuneisuudesta (*embeddedness*). Siinä ilmiöitä tarkastellaan erityisten paikallisten kytkentöjen ja sidosten kautta. Tähän voi liittyä myös kaupunkien ja

maaseutujen suhteiden välinen tutkimus. Yleistäen maaseudut ja kaupungit ovat toimintaympäristöinä ja konteksteina erilaisia, mutta paikkaperustaisuus voi olla lähestymistapana yhteinen.

Paikallisiin konteksteihin liittyy myös kysymys *mittakaavasta*. Erilaisten toimintojen mittakaavan tarkastelu suhteessa esimerkiksi paikallisiin ihmisiin, yhteisöihin ja yrityksiin on maaseutututkimuksessa tärkeä näkökulma. Sillä on merkitystä yhteiskunnan alueellisen organisoinnin, erityisesti keskittyneiden ja hajautuneiden ratkaisujen, kuten tuotannon tai energiajärjestelmien, kannalta.

Kolmantena yhteiskunnallisena perusteluna ja nähdäkseni maaseutututkimukselle vahvan ominaisena piirteenä nostan esiin *niukkenevien voimavarojen* ympäristössä toimimisen ja niihin sopeutuvien toimintamuotojen ymmärtämisen. Maaseudun muutokseen liittyvä tutkimus on pitkään ja monilla tavoilla realisoitunut tilanteissa, joissa ei ole kyse resurssien kasvusta vaan niiden supistumisesta. Niukkoja voimavaroja on välttämätöntä pyrkiä käyttämään sekä omatoimisesti että tehokkaasti. Ratkaisuja räätelöidään olosuhteet huomioiden ja raja-aitoja ylittäen. Erilaisilta maaseuduilta löytyy monenlaisia niukkuuden tilan tutkimisen laboratorioita.

Vielä 1980-luvulle asti hyvinvointivaltion rakentaminen tarkoitti myös Suomen maaseuduilla jatkuvasti lisääntyvää julkisten resurssien kohdistamista erityisesti hyvinvointipalvelujen kehittämiseen ja infrastruktuuriin. 1990-luvun laman jälkeen tämä kasvu taittui. Väestön vähetessä maaseutukuntien on ollut pakko sopeuttaa toimintaansa tähän tilanteeseen sekä etsiä ratkaisuja tekemällä asioita toisella tavalla. Tämä on pakottanut maaseudun toimijat sosiaaliin innovaatioihin ja resurssi-tehokkaampiin ratkaisuihin, mutta myös arvovalintoihin.

Talouden paikkasokea kasvuliikka on toki ohjannut toimintatapoja myös maaseuduilla, ja esimerkiksi elintarvikeketjun toimijat ovat seuranneet tätä logiikkaa. Maaseutututkimuksen perinteeseen kuuluvat luovat ja innovatiiviset paikalliset käytännöt, mikä tarkoittaa pyrkimystä kohdistaa katse esimerkiksi ylipaikallisesti skaalautuvien elintarvike-teollisten prosessien sijaan paikkaperustaisiin ja omaehtoisempiin ratkaisuihin.

Maaseudun yhteiskunnallisen merkityksen käänne

Käsillä on Maaseutututkimus-lehden 30. vuosikerta. Ensi vuoden loka-kuussa tulee kuluneeksi 30 vuotta Maaseudun uusi aika -lehden ensimmäisen numeron julkaisemisesta vuonna 1993. Juhlavuosikerran kunniaksi esitän keskusteltavaksi tulkinnan suomalaisen maaseudun yhteiskunnallista asemaa koskevasta kerronnallisesta käänteestä. Oma roolinsa siinä on ollut myös monitieteisellä maaseutututkimuksella.

Lehteen alkuvuosina kirjoittaneiden asiantuntijoiden ja tutkijoiden pääviesti oli: maaseutu on uudistunut. Maaseutua haluttiin myös tutkimuksen kautta kuvata uusilla tavoilla, uusista näkökulmista ja toisenlaisia ongelmia esiin tuoden. Maa- ja metsätalouden rinnalle nostettiin aktiivisesti muita maaseudun elinkeinoja. Korostettiin maaseutuja elämisen ja elämysten ympäristöinä, niiden moninaisia mahdollisuuksia, kokeiluja ja omiin voimavaroihin luottamista. Maaseutututkimus nähtiin välttämättömänä osana tätä muutosta. Tutkimustiedolla oli keskeinen asema myös kehittämässä olevan kansallisen maaseutupolitiikan argumentaatiossa.²

Maaseutua koskeva kerronta onkin muuttunut. Ei tietenkään yksin maaseutututkimuksen ansiosta, mutta tutkimuksenkin vahvistamana. Nykyisin maaseutu nähdään monimuotoisemmin maaseutuina ja erityyppisinä paikallisuuksina. Niitä ei enää voi luonnehtia tavoilla, jotka vielä 30 vuotta sitten olivat yleisiä. 2020-luvulla maaseudut asetetaan entistä laajemmin ja selkeämmin osaksi yhteiskuntien kestävyysmuutosta koskevaa keskustelua – osaksi ratkaisua.

Maailmanlaajuinen ilmastonmuutos tai vastaavat muut globaalit kriisit eivät tee eroa maaseutujen ja kaupunkien välillä – päinvastoin, kriisit ja sokit yhdistävät niitä. Koronaviruspandemia osoitti konkreettisesti meille tämän yhteyden. Tulevaisuuden kestävämmät ratkaisut onkin punottava maaseutujen ja kaupunkien eläviin suhteisiin. Maaseutututkimusta tarvitaan tuottamaan monitieteisesti uutta tietoa sekä paikka- ja resurssi- viisasta argumentaatiota kestävyysmuutoksen mahdollisista poluista.

---

2 Rannikko & Sireni 2013. Maaseudun uusi aika 1999-2013.